

**Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse 25. mai 2023. a
määruse nr 53 „Kaitseministeeriumi põhimäärus“ muutmise“ eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsuse määrus „Vabariigi Valitsuse 25. mai 2023. a määruse nr 53 „Kaitseministeeriumi põhimäärus“ muutmise“ kehtestatakse Vabariigi Valitsuse seaduse § 42 lõike 1 alusel. Eelnõuga luuakse Kaitseministeeriumisse kolm osakonda: kaitsetööstuse arendamise osakond, julgeoleku ja sisekontrolli osakond ning inimvara poliitika osakond. Eesti kaitsetööstus on Eestile strateegiliselt oluline nii riigi julgeoleku, majandusarengu kui ka innovatsiooni edendamise seisukohast. Strateegiline lähenemine kaitsetööstusele võimaldab suurendada Eesti iseseisvust, parandada riigi konkurentsivõimet ja tugevdada rahvusvahelist koostöövõimekust. Eeltoodust lähtudes on tähtis tugevdada Kaitseministeeriumis kaitsetööstuse arendamist ja kaitsetööstusealast koostööd. Kaitsekulud suurenevad lähiaastatel, olles igal aastal vähemalt 3,3% SKPst ja ulatudes 2026. aastal 3,7%-ni SKPst. Kuna riigikaitsekulud kasvavad, on vaja tõhusat järelevalvet, et tagada kulutuste eesmärgipärane ja õiguspärane kasutamine. Samuti on oluline suurendada Kaitseministeeriumis järelevalvetoimingute tegemise võimekust. Kaitseressursside Ameti (edaspidi *KRA*) ülesanne on riigikaitsealase inimvara planeerimine, kaitseväärtuste täitmise toetamine ning kaitseväärtuste ja Kaitseministeeriumi valitsemisala asutustes personalitegevuse korraldamine. *KRA* ülesanded on seotud eelkõige rakenduslike tegevustega. Kaitseministeeriumi tasandil on tähtis inimvaraga, sealhulgas kaitseväärtustega seotud poliitika kujundamine.

Eelnõuga korrastatakse ka Kaitseministeeriumi teenetemärkide süsteemi. Vabariigi Valitsuse 25. mai 2023. a määruses nr 53 „Kaitseministeeriumi põhimäärus“ on sätestatud Kaitseministeeriumi teenetemärgid, milleks on muu hulgas riigikaitse toetaja tunnustus. Kaitseministeeriumi teenetemärk „Riigikaitse toetaja tunnustus“ (edaspidi *tunnustus*) on mõeldud juriidilistele isikutele (sh füüsilisest isikust ettevõtjale) ja asutustele, kes toetavad Eesti riigikaitse, eelkõige toetades nende osalemist õppekogunemistel, panustades seeläbi Eesti riigikaitse laiemale ning olles eeskujuks ka teistele organisatsioonidele. Kehtiva põhimääruse järgi ei ole tunnustuse andmisel eristatav konkreetne panus riigikaitse toetajana. Antav tunnustus on kõikidele üks, olenemata sellest, kas mõni pakub riigikaitsele rohkem või vähem hüvesid.

Kuna Eesti riigikaitse toetajaid soovitakse tänada vastavalt nende panusele, on tekkinud vajadus jagada teenetemärk „Riigikaitse toetaja tunnustus“ mitmeks klassiks. Eelnõuga nähakse ette teenetemärgi „Riigikaitse toetaja tunnustus“ neli klassi: kuld-, hõbe- ja pronkstunnustus ning eritunnustus.

Lisaks muudetakse eelnõuga Kaitseministeeriumi I klassi teeneteristi etalonkujutist, et viia see kooskõlla riiklike teenetemärkide kandmise hea tavaga.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja § 1 punktid 1–5 on koostanud Kaitseministeeriumi nõunik Meelika Merirand (meelika.merirand@kaitseministeerium.ee), punktid 6–8 on koostanud Helmuth-Martin Reisner Kaitseministeeriumi kaitsetahte arendamise osakonnast ja Meelika Väravas Kaitseministeeriumi õigusosakonnast (meelika.varavas@kaitseministeerium.ee). Eelnõu normitehnilise ekspertiisi on teinud Kaitseministeeriumi õigusosakonna õigusloome nõunik Marion Saarna-Kukk (marion.saarna-kukk@kaitseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeluliselt toimetanud Luisa Tõlkebüroo eesti keele vanemtoimetaja Helen Noormägi (helen.noormagi@luisa.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud menetluses oleva seaduse ega määruse eelnõuga.

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Paragrahvis 1 sätestatakse põhimääruse muudatused.

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse määruse § 11 lõike 3 punkti 5 ja uuendatakse riigikaitse planeerimise osakonna põhiülesannete kirjeldust. Kehtiva määruse kohaselt on riigikaitse planeerimise osakonna üks põhifunktsioonidest suunata planeerimise ja juhtimisinfoga seotud infosüsteemide arendamist. Kuna planeerimisega seotud infosüsteemid võivad hõlmata ka juhtimissüsteeme, siis ei nimetata põhimääruse tasandil enam eraldi juhtimissüsteemide arendamist. Muudatusega ei kaasne osakonna ülesannetes sisulisi muudatusi.

Eelnõu § 1 punktiga 2 muudetakse määruse § 11 lõike 3 punkti 7 ja uuendatakse innovatsiooni osakonna põhiülesandeid. Innovatsiooni osakonna ülesannete seast jäetakse välja kaitsetööstuse arendamine, kuna eelnõu § 1 punktiga 5 moodustatakse kaitsetööstuse osakond (vt eelnõu § 1 punkti 5 selgitus).

Eelnõu § 1 punktiga 3 muudetakse määruse § 11 lõike 3 punkte 11 ja 12. Määruse § 11 lõike 3 punktis 11 uuendatakse dokumendihalduse osakonna nimetust ja põhifunktsioone. Dokumendihalduse osakond muudetakse infohalduse osakonnaks ning osakonna funktsioonideks saab ministeeriumi infohalduse korraldamine ja infohalduse koordineerimine ministeeriumi valitsemisalas.

Dokumendihalduse osakonna ümberkujundamine infohalduse osakonnaks on oluline samm, et vastata kaasaegse asjaajamise ja tehnoloogilise arengu nõuetele. Tänapäeva info- ja digiajastul ei piisa enam ainult dokumentide haldamisest, vaid fookust tuleb laiendada kogu organisatsiooni infovoog, digivara ja andmete strateegilisele juhtimisele. Infovoog hõlmab tänapäeval peale paberdokumentide ka digitaalset infot (e-post, failid, andmebaasid, pilveteenused jne), mis nõuab terviklikku ja strateegilist lähenemist. Infohalduse osakond keskendubki edaspidi laiemalt teabe haldamisele.

Määruse § 11 lõike 3 punktis 12 uuendatakse julgeoleku- ja haldusosakonna nimetust ning põhifunktsioone. Julgeoleku- ja haldusosakond muudetakse haldusosakonnaks. Haldusosakonna põhifunktsioonideks jäävad ministeeriumi töökeskkonna haldamise

korraldamine ning ministeeriumi valitsemisalas riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitse suunamine ja koordineerimine. Ministeeriumi töökeskkonna turvalisuse tagamise ning objektide kaitse alase koostöö funktsiooni hakkab täitma uus loodav julgeoleku ja sisekontrolli osakond (vt § 1 punkti 5 selgitus).

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse määruse § 11 lõiget 3 punktidega 14 ja 15 ning moodustatakse kaks uut osakonda: kaitsetööstuse arendamise osakond ning julgeoleku ja sisekontrolli osakond.

Eesti julgeolekupoliitilise asendi tõttu on kaitsetööstuse arengule vaja läheneda süsteemselt. Kaitsetööstus on riigi iseseisva kaitsevõime tagamisel väga tähtis. Kohalikul arendatud ja toodetud kaitsetehnoloogia võimaldab vähendada sõltuvust välisriikide tarnijatest, tagada kriisiolukorras kiirem juurdepääs vajalikele ressurssidele ning toetada Kaitseväe ja teiste sisejulgeolekuasutuste varustamist uuenduslike ja Eesti vajadustele kohandatud lahendustega. Kaitsetööstuse arendamine parandab Eesti rahvusvahelist mainet NATO ja Euroopa Liidu liikmesriikide seas, sest kaitsetööstuses osalemine tugevdab Eesti positsiooni liitlассuhetes ja koostöövõrgustikes ning avab võimalusi uutele tehnoloogialahendustele ja innovatsioonile. Kaitsetööstuse arendamise osakonna põhiülesanne on korraldada Eesti kaitsetööstuspoliitika kujundamist ja arendamist, koordineerida kaitsetööstuse seotud koostööd ning kaitsetööstuse kaasamist ministeeriumi valitsemisalas. Kaitsetööstuse arendamise osakonda hakkab juhtima kaitsetööstuse ja innovatsiooni asekancler (uus loodav ametikoht).

Julgeoleku ja sisekontrolli osakonna loomise eesmärk on tagada ministeeriumi töökeskkonna turvalisus, valitsemisala objektide koordineeritud kaitse ning järelevalve tõhusus ja süsteemsus. Kaitseministeeriumi toimimise eelduseks on turvaline ja ohutu töökeskkond ning riskide ennetamine, et kaitsta nii töötajaid kui ka organisatsiooni ressursse. Süsteemne riskide hindamine ja turvalahenduste rakendamine vähendab ohte ning loob stabiilse töökeskkonna. Julgeolekuga seotud ülesandeid on seni täitnud Kaitseministeeriumi julgeoleku- ja haldusosakond. Kuna objektide ja varade kaitse on tihedalt seotud riskide hindamisega ning nõuab valitsemisalaülel koordineeritud lähenemist ja eri osaliste koostööd, siis tuuakse julgeolekuga seotud funktsioonid uude loodavasse julgeoleku ja sisekontrolli osakonda. Osakond hakkab koordineerima julgeolekukoostööd teiste valitsusasutuste, Kaitsepolitsei ameti, Politsei- ja Piirivalveameti ning teiste asjakohaste partneritega, tagades ühtse ja tõhusa lähenemise. Niisamuti tagab osakond, et objektide kaitse vastab tänapäevastele ohutusstandarditele ning reageerib kiiresti uutele ohtudele. Võimalike turvaintsidentide korral vastutab osakond operatiivsete lahenduste eest.

Kaitseministeeriumi pädevuses olevate väärtegade menetlemisel on ministeeriumi struktuurist olenevalt seni kohtuvälise menetleja ülesanded määratud ministri käskkirjaga. Kuna ministeeriumis luuakse eripädevusega sisekontrolli funktsioon, on asjakohane määrata see pädevus põhiülesandena loodavale uuele struktuuriüksusele.

Osakonna teine põhitegevus on sisekontrolli funktsiooni täitmine. Ministeeriumi valitsemisalas on oluline, et järgitaks kehtivaid õigusnorme, regulatsioone ja sisekorraeeskirju. Osakond teeb järelevalvetoiminguid, et tagada ministeeriumi ja selle valitsemisalas tegutsevate asutuste vastavus õigusaktidele ja sisekorraeeskirjadele. Süsteemne järelevalve aitab ennetada korrupsiooni, pettusi ja muid rikkumisi ning suurendada organisatsiooni usaldusväarsust. Järelevalvetoimingute tulemuste põhjal saab anda soovitusi protsesside parandamiseks ja tõhususe suurendamiseks. Sisekontroll soodustab ausat organisatsioonikultuuri, kus väärtustatakse vastutustundlikkust. Julgeoleku ja sisekontrolli osakond hakkab alluma otse kanclerile.

Eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse määruse § 11 lõiget 3 punktiga 16 ja moodustatakse inimvara poliitika osakond. 1. jaanuaril 2023 koondati inimvaraga seotud valdkondade juhtimine, planeerimine ja korraldamine KRA-sse. KRA tegevusvaldkonda lisandus kaitseväeteenistuse korraldamine, kaitseväeteenistuskohustuslase ja tegevvälase tervisenõuetele vastavuse hindamine, kaitsevälase ja kaitseliitlase teenistuslike ja sotsiaalsete tagatistega seotud tegevuste koordineerimine, valitsemisala asutuste personalipoliitika kavandamine ja elluviimine ning riigikaitse ja sõjalise hariduse korraldamine. Inimvara poliitika osakond loodi selleks, et tagada riigikaitse inimvaraga seotud strateegiline poliitikakujundamine, st luua raamistikud, suunised ja regulatsioonid, mis tagavad inimvara arendamise, juhtimise ja haldamise kogu valitsemisalas. KRA ülesandeks jääb jätkuvalt inimvara planeerimine, kaitsevækohustuse täitmise toetamine ja personalitegevuse korraldamine ning ministriumile vajaliku toetuse pakkumine inimvaraga seotud küsimustes otsuste tegemiseks.

Eelnõu punktiga 6 muudetakse määruse § 15 lõike 1 punkti 4, mille kohaselt on ministri teenetemärk riigikaitse toetaja tunnustus. Muudatuse tulemusel jaguneb riigikaitse toetaja tunnustus neljaks klassiks: kuld-, hõbe- ja pronkstunnustus ning eritunnustus. Üldine eesmärk, mille eest riigikaitse toetaja tunnustust antakse, ei muutu võrreldes kehtiva põhimäärusega.

Eelnõu punkti 7 kohaselt asendatakse kehtiva määruse lisa 1 „Ministri teeneteristi etalonkujutised“ käesoleva eelnõu lisaga 1. Kehtivas lisas 1 on muu hulgas kehtestatud Kaitseministri I klassi teeneteristi etalonkujutis. Kehtivast etalonkujutisest nähtub, et Kaitseministri I klassi teeneteristi kantakse lindiga kaelas. See tähendab, et kaitseministri antud kaelaskantav teenetemärk on alati eespool Vabariigi Presidendi antud rinnal kantavast teenetemärgist¹. Riikliku teenetemärkide kandmise hea tava kohaselt asetatakse aga riiklikud teenetemärgid kõige auväärsemale kohale. Seega ei ole kaitseministri antav kaelaskantav Kaitseministri I klassi teeneterist koosõlas riikliku teenetemärkide kandmise hea tavaga². Eeltoodud põhjustel on käesoleva eelnõu lisas 1 muudetud Kaitseministri I klassi teeneteristi etalonkujutist selliselt, et see oleks rinnal kantav, kuid risti enda kujutist ei muudeta. Eristamiseks I ja II klassi teeneteristi, on I klassi teeneteristile lisatud lindiga samas värvitoonis (PANTONE värvitabeli järgi 285 C) rosett. Uues lisas 1 jäävad muutmata kujul kehtima II ja III klassi teeneteristid.

Enne käesoleva määruse jõustumist antud I klassi teeneteriste ümber ei vahetata ja nende kandmise õigus säilib.

Eelnõu punkti 8 kohaselt asendatakse määruse lisa 4 „Riigikaitse toetaja tunnustuse etalonkujutis“ käesoleva eelnõu lisaga 4 „Riigikaitse toetaja tunnustuse etalonkujutised“. Kuna käesoleva eelnõuga jaotatakse teenetemärk „Riigikaitse toetaja tunnustus“ neljaks klassiks, siis uue lisaga 4 nähakse ette kuld-, hõbe- ja pronkstunnustuse ning eritunnustuse jaoks erinevad etalonkujutised. Klasside etalonkujutised erinevad värvide poolest. Kuldtunnustus on sinise ja kuldsega, hõbetunnustus sinise ja hõbedasega, pronkstunnustus sinise ja pruunika tooniga. Eritunnustus on kuldse ja sinise värvusega, kuid erinevalt teistest klassidest on eritunnustuse ring sinine ning lisatud on sõna „ERITUNNUSTUS“. Täpsemad värvikoodid on esitatud lisas 4 klasside etalonkujutiste juures. Kõikide klasside etalonkujutisel olev aastaarv tähistab tunnustuse väljaandmise aastat ja see muutub igal aastal.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse määruse jõustumine. Määrus jõustub 1. märtsil 2025, välja arvatud eelnõu § 1 punkt 5, millega moodustatakse inimvara poliitika osakond. See punkt jõustub

¹ Organisatsiooni (või ametkonna) kaelalindiga kantavat au- või teenetemärki on võimalik kanda siis, kui ei kanta kaelalindiga riiklikku teenetemärki. Vt [nouanded-teenetemargi-kandmiseks \(president.ee\)](https://president.ee/nouanded-teenetemargi-kandmiseks).

² [Nouanded-teenetemargi-kandmiseks \(president.ee\)](https://president.ee/nouanded-teenetemargi-kandmiseks).

1. augustil 2025. Kuna inimvara poliitika osakonna moodustamiseks peavad Kaitseministeerium ja KRA kokku leppima täpsema tegevuste jaotuse, on muudatuse jõustumiseks planeeritud pikem tähtaeg.

3. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määrus aitab Kaitseministeeriumi valitsemisalas suurendada valitsemisala sisemist tõhusust. Määruse eelnõu jõustumisel on eelkõige mõju Kaitseministeeriumi ja KRA töökorraldusele. Mõju sihtrühm on Kaitseministeeriumi ja KRA teenistujad, kelle ameti- või töökoht või selle ülesanded muutuvad.

Määruse muutmisega kaasnevad ümberkorraldused Kaitseministeeriumi koosseisus aitavad võimalikult otstarbekalt korraldada ministeeriumi ülesannete täitmist ja struktuuriüksuste tegevuste koordineerimist, juhtimist ning järelevalvet. Määrus aitab kaasa Kaitseministeeriumi valitsemisalas vastutusvaldkondade selgele jaotusele ning panustab riigikaitse juhtimiseks ja planeerimiseks vajalike tegevuste arendamisse. Tõhusam järelevalve aitab tagada ministeeriumi ja selle valitsemisalas tegutsevate asutuste vastavuse õigusaktidele ja sisekorraeeskirjadele.

Eelnõul puudub sotsiaalne mõju, samuti ei mõjuta see regionaalarengut ega elu- ja looduskeskkonda. Eelnõul on kaudne mõju riigi julgeolekule ja välissuhtlusele ning majandusele, kuna kaitsetööstuse arendamisele seatakse suurem fookus ning Kaitseministeeriumi valitsemisala ülesandeid täidetakse tõhusamalt.

Kaitsetööstuse arendamise osakonna loomisega tugevdatakse riigi kaitsevõimet, suurendatakse majanduslikku iseseisvust ja edendatakse innovatsiooni. Kaitsetööstuse sihitatud arendamise tulemusena on võimalik tagada kriisiolukorras kiirem juurdepääs ressurssidele ning vähendada sõltuvust välisriigi tarnijatest. Kaitsetööstus toetab kõrgtehnoloogilist tootmist ja arendustegevust. Rahvusvahelised koostööprojektid ja ekspordivõimalused aitavad tuua riiki välisinvesteeringuid. Lisaks saavad Eesti teadusasutused ja ülikoolid osaleda kaitsetööstuse uurimis- ja arendusprojektides ning see soodustab akadeemilist koostööd ja teadmussiiret.

Määrusega viiakse Kaitseministeeriumi teenetemärkide süsteem kooskõlla riiklike teenetemärkide kandmise hea tavaga. Lisaks võimaldavad määruses sisalduvad muudatused avaldada riigikaitse toetajatele tänu olenevalt nende panusest.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega korraldatakse ümber kaitseplaneerimise ja kaitsevalmiduse asekanstlerite tegevusvaldkonnad. Muudatuste jõustamiseks luuakse kaitsetööstuse ja innovatsiooni asekanstleri ning kaitsevõime asekanstleri ametikoht. Kaitsevõime asekanstleri ametikoht hakkab hõlmama seniseid kaitsevalmiduse ja kaitseplaneerimise asekanstlerite funktsioone. Kaitsetööstuse ja innovatsiooni asekanstlerile hakkavad alluma kaitsetööstuse arendamise osakond ning innovatsiooni osakond. Kaitsevõime asekanstleri alluvusse jäävad riigikaitse planeerimise osakond, kaitse-eelarve osakond, kaitsevalmiduse osakond ja

kaitsetahte osakond. Strateegilise kommunikatsiooni osakond hakkab alluma otse kantslerile. Õiguse ja halduse asekanstleri tegevusvaldkonda lisandub inimvara poliitika osakond.

Kaitsetööstuse osakonda viiakse innovatsiooni osakonnast üle kaitsetööstuspoliitika juhi ja Euroopa Kaitsefondi nõuniku ametikoht ning kaitseplaneerimise asekanstleri alluvusest kaitsetööstuse arendamise nõuniku ametikoht. Lisaks luuakse sisemiste ametikohtade arvelt kaks uut ametikohta, et tagada osakonna juhtimine ning tugevdada kaitsetööstuse arendamist.

Julgeoleku ja sisekontrolli osakonda viiakse julgeoleku- ja haldusosakonnast üle objekti julgeoleku juhi ametikoht ja julgeoleku nõuniku ametikoht. Lisaks luuakse sisemiste ametikohtade arvelt kolm uut ametikohta, et tagada osakonna juhtimine ja sisekontrolli funktsiooni täitmine.

KRA koosseisust viiakse Kaitseministeeriumi inimvara poliitika osakonda alates 1. augustist 2025 üle viis ametikohta ja nendega seotud tööjõukulud (põhipalk, tulemustasufond ning tööandja makstavad maksed).

Muudatusega võib kaasneda prognoositavalt kahe kuni kolme isiku koondamine. Määruse rakendamise kaasnivad kulud kaetakse Kaitseministeeriumi valitsemisala eelarvest. Teenetemärke puudutavas osas eelnõuga riigile tulusid ega kulusid ei kaasne.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. märtsil 2025, välja arvatud eelnõu § 1 punkt 5, mis jõustub 1. augustil 2025.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitati kooskõlastamiseks Justiits- ja Digiministeeriumile, Rahandusministeeriumile ja Riigikantseleile ning arvamuse avaldamiseks Kaitseressursside Ametile ja Kaitsevæele.

3. jaanuaril 2025 esitati kooskõlastamiseks määruse eelnõu osas, mis puudutas Kaitseministeeriumi teenetemärkide süsteemi korrastamist. Eelnõu kooskõlastati märkusteta.

3. veebruaril 2025 esitati kooskõlastamiseks määruse eelnõu osas, mis puudutas kaitseplaneerimise ja kaitsevalmiduse asekanstlerite tegevusvaldkondade ümberkorraldamist ning uute asekanstlerite – kaitsetööstuse ja innovatsiooni asekanstleri ning kaitsevõime asekanstleri – ametikoha loomist. Ministeeriumid ja Riigikantselei ettepanekuid ega märkuseid ei esitanud ning Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt loetakse eelnõu kooskõlastatuks vaikimisi. Kaitseressursside Ameti ettepanekuga asendada loodava osakonna nimetus „inimvara osakond“ nimetusega „inimvara poliitika osakond“ arvestati.